

dr hab. Anna Kalarus, prof. AMKP

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie

Recenzja dorobku habilitacyjnego dr Anny Łuczak

1. Dane Habilitantki

Dr Anna Irena Łuczak w 1988 roku ukończyła Wychowanie Muzyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego w Zielonej Górze. Tytuł pracy magisterskiej: *Stosowanie skrzypiec w pracy nauczyciela muzyki a intonacja wokalna u dzieci klas III szkoły podstawowej*;

W 2003 roku uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy, Wydział Pedagogiki i Psychologii; Tytuł rozprawy doktorskiej: *Rola edukacji muzycznej w kształtowaniu pojęć matematycznych u dzieci w wieku wczesnoszkolnym*;

Promotorem pracy był: prof. zw. dr hab. Eugeniusz Rogalski, Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego (obecnie Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy);

Recenzentkami: prof. zw. dr hab. Irena Marciniak; dr hab. Krystyna Żuchelkowska, prof. AB; Prof. zw. dr hab. Edyta Gruszczyk Kolczyńska.

W 2005 roku Habilitantka ukończyła Studia Podyplomowe z „Emisji głosu dla nauczycieli akademickich” na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego.

2. Informacja o zatrudnieniu:

W latach 1988 do 1989 pracowała jako nauczyciel muzyki w Szkole Podstawowej Nr 18 w Zielonej Górze.

Od 1990 do 1991 była zatrudniona na stanowisku nauczyciela muzyki w Szkole Podstawowej Nr 10 w Zielonej Górze.

W latach: 1991- 2004 roku pracowała na stanowisku asystenta w Instytucie Wychowania Muzycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze (obecnie: Instytut Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego).

W latach 2004 – 2018 była zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Od 2018 do 2019 roku –pracowała na stanowisku starszego wykładowcy w grupie dydaktycznej w Instytucie Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Od 2019 r. do dziś dr Anna Łuczak jest zatrudniona jako adiunkt na stanowisku dydaktycznym w Instytucie Muzyki na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego.

3. Informacja o pełnionych funkcjach:

Od 1.10.2023 do dziś – Kierownik Zakładu Dydaktyki Muzyki w Instytucie Muzyki UZ; od 2011 do 2022 – Koordynator Praktyk Pedagogicznych Instytutu Muzyki UZ; od 1994 do 2011 – Opiekun Praktyk Pedagogicznych Instytutu Muzyki UZ; od 2013 do 2016 – Członek Rady Instytutu Muzyki; od 2013 do 2016 – Członek Rady Wydziału Artystycznego; od 2013 do 2016 – Sekretarz Wydziałowej Komisji Wyborczej; od 2013 do 2016 – Sekretarz Komisji Rekrutacyjnej Instytutu Muzyki; od 2013 do 2016 – Członek Rady Instytutu Muzyki; od 2005 do 2008 – Członek Komisji Dyscyplinarnej Studentów UZ.

4. Osiągnięcia naukowe wskazane przez Habilitantkę stanowią dwie monografie oraz cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, na który składa się sześć wybranych tematycznie publikacji, dotyczących

zintegrowanego kształcenia muzyczno-matematycznego w zakresie sztuk muzycznych:

4.1. Łuczak A. (2016), *Od muzyki do matematyki. Kształtowanie pojęć matematycznych w edukacji muzycznej dzieci*, Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, s. 216, ISBN: 9788378422792. (załącznik 01)

Recenzent monografii: Prof. Mgr. Art. Irena Mednanska, PhD.

4.2. Łuczak A. (2020), *Muzyka i matematyka w edukacji: dziecka: teoretyczne i praktyczne aspekty nauczania muzyki i matematyki*, Zielona Góra: Oficyna Wydaw. Uniwersytetu Zielonogórskiego, s. 198, ISBN: 9788378424314. (załącznik 02)

Recenzenci: Prof. Mgr. Art. Irena Mednanska, PhD; prof. UŚ dr hab. Mirosław Kisiel.

4.3. Cykl (6) artykułów naukowych o tematyce *Muzyka z matematyką w duecie edukacyjnym*.

4.4. Działalność artystyczno- edukacyjna, do której zaliczane są *Projekty edukacyjno-artystyczne dla dzieci*, nad którymi Habilitantka sprawuje kierownictwo artystyczne, organizacyjne.

5. Ocena

5.1. Monografia *Od muzyki do matematyki. Kształtowanie pojęć matematycznych w edukacji muzycznej dzieci*, składa się z pięciu rozdziałów, bibliografii i aneksów. Posiada dwuczęściową budowę, na która składają się: część teoretyczna z przeglądem literatury związanej z procesem kształtowania pojęć dziecka w młodszym wieku szkolnym i część empiryczna z przedstawieniem badań naukowych przeprowadzonych wśród dzieci- uczniów II klasy szkoły podstawowej.

Rozdział pierwszy zatytułowany „Rozwój pojęciowy dziecka” stanowi refleksję teoretyczną nad etapami rozwoju dzieci i młodzieży, które zostały zbadane, opisane przez wybitne postaci światowej i polskiej psychologii (J. Piaget, L.S. Wygotski, M. Przetacznikowa, M. Żebrowska i inni). Dobór literatury proponowanej przez Habilitantkę jest właściwy, stanowi ona podbudowę teoretyczną wyjaśniającą procesy myślowe uczniów, w tym uczniów objętych badaniami.

W rozdziale drugim Autorka monografii omawia specyfikę kształtowania pojęć muzycznych u dzieci, przyjmując prawidłową kolejność w przedstawianiu zagadnień. Rozpoczyna od przytoczenia definicji *uzdolnienia muzycznego*. Wiele miejsca przeznaczono omówieniu zagadnienia *audiacji*, pojęcia wprowadzonego przez Edwina Eliasa Gordona. Przytoczono też słowa Emila Jaques- Dalcroze’a, które powtórzone zostały przez Zoltana Kodalya. W przypisie błędnie napisany pierwszy trzon nazwiska E. **Jaques-** Dalcroze’a¹ (s.82, 127) Szkoda, że w tym rozdziale pominięto kluczowe systemy, koncepcje zagranicznych i polskich przedstawicieli edukacji muzycznej. Szczegółowo przedstawiona została Teoria uczenia się muzyki Edwina Eliasa Gordona i to uważam za duży atut pracy, ale w moim odczuciu zabrakło miejsca w pokazaniu innych teoretycznych podstaw edukacji muzycznej. Mimo szczegółowego omówienia teorii Gordona, w praktyce Autorka nie bazowała na niej, co można wywnioskować, zapoznając się z częścią empiryczną publikacji.

Druga część książki zawiera metodologię badań naukowych. Autorka określiła cel i problematykę badawczą, co zawiera niniejszy cytat: „Celem niniejszej książki jest pokazanie, że można- i to bardzo skutecznie- wpływać na kształtowanie pojęć matematycznych (ich znajomość i

¹ Anna Łuczak, *Od muzyki do matematyki. Kształtowanie pojęć matematycznych w edukacji muzycznej dzieci*, Wyd. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2016.

rozumienie) poprzez edukację muzyczną dzieci objętych edukacją wczesnoszkolną”².

Problem główny został zawarty w pytaniu: „czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu realizacja modelowego kształcenia zintegrowanego sprzyja opanowaniu przez uczniów klas drugich wybranych pojęć matematycznych?”³ W uszczegółowionej postaci starano ustalić czy odpowiednio wzbogacona o elementy muzyczne edukacja zintegrowana sprzyja opanowaniu pojęć matematycznych z zakresu:

- prostych figur geometrycznych,
- zbiorów i ich klasyfikacji,
- działań arytmetycznych,
- wiadomości i umiejętności praktycznych?

Sformułowano też hipotezę: „W klasie eksperymentalnej, w której zrealizowano modelowe kształcenie zintegrowane, oczekiwać można wyższego poziomu opanowania wybranych pojęć matematycznych u dzieci”⁴.

Określono zmienne i wskaźniki. W celu uzyskania odpowiedzi na nurtujące Autorkę pytania badawcze zastosowano metodę naturalnego eksperymentu pedagogicznego z zastosowaniem techniki grup równoległych z badaniami początkowymi i końcowymi. Część metodologiczna została dobrze opracowana, ale pojawiło się kilka wątpliwości, które należy wyjaśnić:

- W publikacji jest podany rok badań 2000-2001, czy te badania stanowiły część pracy doktorskiej?
- Wątpliwość budzi niewielka pod względem liczebności grupa dzieci objętych badaniami (21 w klasie eksperymentalnej i 23 w kontrolnej), to

² A. Łuczak, *Od muzyki do matematyki*,...,s.116.

³ A. Łuczak, *Od muzyki do matematyki*,...,s.116.

⁴ A. Łuczak, *Od muzyki do matematyki*,...,s. 117.

mała statystycznie próba, aby w pełni oceniła oddziaływanie czynnika eksperymentalnego.

-Nie pojawiła się istotna z punktu widzenia prawidłowości przeprowadzonych badań informacja czy grupa kontrolna uczęszczała również na dodatkowe zajęcia z matematyki?

- Nasuwa się pewne przypuszczenie: zakładając, że tygodniowo w klasach 1-3 realizowana jest 1 godzina muzyki, a 5 godzin matematyki, to znajomość pojęć matematycznych prawdopodobnie przewyższa znajomość pojęć muzycznych.

- Pod wątpliwość poddaję też wprowadzanie podziału wartości rytmicznych: od całej nuty do szesnastki, (według Autorki pozwala doświadczyć to istoty ułamka), co na tym etapie edukacyjnym (druga klasa) jest zdecydowanie przedwczesne.

- Zgadzam się ze stwierdzeniem, że na lekcjach muzyki zapisuje się i odczytuje nuty (co prawda ten proces powinien występować w odwrotnej kolejności- najpierw doświadczenie muzyczne, a później zapis), ale czy uczniowie II klasy są w stanie zapisać usłyszany przebieg melodyczny, rytmiczny, czy melodyczno-rytmiczny? Chyba, że chodzi tylko o kaligrafię nut, ale posiadanie takich umiejętności bez rozumienia muzyki w mojej ocenie nie przyczynia się do rozwoju predyspozycji muzycznych dziecka.

- Kolejną moją wątpliwość stanowią zakodowane w figurach geometrycznych wysokości nut. O wysokości nut decyduje ich położenie, a nie ich kształt. Położenie nut względem siebie ma sugerować uczniowi kierunek linii melodycznej. Kształt nuty zawiera informację o jej długości trwania. W przypadku autorskiej propozycji dr Anny Łuczak te ćwiczenia mogą wprowadzić dzieciom niejasny przekaz.

- W zadaniu dotyczącym kształtowania umiejętności określania przedmiotów pod względem wyróżnionej cechy wielkościowej (dźwięk długi i krótki) zauważam chaos pojęciowy. W poleceniu: „śpiewa

najwyższy chłopiec i najmniejsza dziewczynka”- nie wiadomo czy wzrost dzieci ma sugerować wysokość zaśpiewanych dźwięków? czy długość ich trwania? Zwracam uwagę na dodatkowy aspekt- prawdopodobnie najmniejsza w klasie dziewczynka nie będzie zadowolona z powodu takiego „wyróżnienia”.

- Nie dostrzegam celu liczenia nut w przykładach muzycznych (zadanie s.137). Kolejne polecenie dotyczy liczenia półtonów. Nasuwa się pytanie: czy jest potrzebna dziecku w szkole ogólnokształcącej znajomość interwałów? Uczniowie przede wszystkim powinni mieć możliwość rozwoju zdolności muzycznych, powinni być motywowani do poznawania muzyki przez jej doświadczanie, a zagadnienia teoretyczne tylko w minimalnym stopniu mają stanowić dopełnienie w edukacji muzycznej.

W przykładach muzycznych sytuacji zabawowo- zadaniowych (s.138-139) doceniam pomysły, ale wpisywanie nazw solmizacyjnych na osi w równych odległościach jest sprzeczne z wyobrażeniem odległości wysokości nut względem siebie. Między *mi-fa* oraz *si-do* odległość na osi powinna być o połowę mniejsza, a jest taka sama jak w przypadku pozostałych odległości (całych tonów). Proponowane przez Panią Doktor rozwiązanie nie sprzyja zrozumieniu relacji między dźwiękami.

W przykładzie B (wzorem poprzedniego) na podziałce znajdują się wartości nut i w moim odczuciu jest to interesujące, porządkujące zadanie, ale mam zastrzeżenie do 4 taktu, gdzie widnieje pauza ćwierćnutowa z kropką-to zbyt trudne zadanie dla dzieci 9-10. letnich w szkolnictwie powszechnym. Wątpliwości moje budzi kilka zadań umieszczonych w Sprawdzianie końcowym (Aneks, s.202 i 209): w zadaniu 5 jest polecenie napisania ćwierćnuty z kropką- co może wskazywać na poznanie taktu w metrum na 3/8, to zbyt trudny materiał, podobnie jest z określaniem nazw wysokości nut z oktawy dwukreślnej- te wysokości znacznie przekraczają

skalę głosu dziecka- w takim razie moje wątpliwości budzi cel znajomości tych wysokości. Uczymy muzyki poprzez doświadczenie.

W Autoreferacie, we fragmencie dotyczącym opisu niniejszej monografii pojawiły się błędy w przyporządkowaniu pojęć muzycznych do danych zbiorów: „Kształtowano jednocześnie pojęcia muzyczne z zakresu: (...) czasu trwania; ósemka, szesnastka, pauza, ostinato [podkr.AK]); dynamiki (forte, piano, glissando [podkr.AK]); interwałów (cały ton, półton, trójdźwięk [podkr. AK])”. **Podkreślone przeze mnie pojęcia nie należą do tych zbiorów!**

5.2. W monografii *Muzyka i matematyka w edukacji dziecka: teoretyczne i praktyczne aspekty nauczania muzyki i matematyki* zostały przedstawione kwestie związane z nauczaniem wczesnoszkolnym. Autorka starała się pokazać jak może wyglądać twórcze łączenie muzyki z matematyką – przedmiotów, które w praktyce edukacyjnej sporadycznie kojarzone są razem. Autorka publikacji skoncentrowała się na dwóch głównych celach: pierwszym z nich było przedstawienie warunków sprzyjających realizacji materiału muzycznego i matematycznego na etapie nauczania wczesnoszkolnego, a drugi cel dotyczył warsztatu metodycznego nauczycieli, którym powinni dysponować, aby sprawnie przebiegał proces kształtowania pojęć matematycznych stymulowany różnorodnymi działaniami muzycznymi w klasach 0-3. Układ publikacji zawiera trzy rozdziały teoretyczne, wprowadzające czytelnika w tematykę kształcenia zintegrowanego w oparciu o założenia pedagogiczne z podbudową teoretyczną z psychologii rozwojowej i kognitywnej, co uważam za słuszną drogę. W drugim rozdziale skoncentrowano się na zagadnieniach związanych z edukacją muzyczną i matematyczną, jej możliwościach i ograniczeniach. Kolejny rozdział dotyczy omówienia, a także analizy podstaw programowych zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej w latach

od 1999 do 2017 ze szczególnym uwzględnieniem treści integrujących muzykę i matematykę. W kolejnym rozdziale została zaprezentowana metodologia badań własnych, których celem było pozyskanie informacji pochodzących od nauczycieli nauczania zintegrowanego na temat łączenia zagadnień muzycznych z matematycznymi w pracy z najmłodszymi uczniami. Uzyskane wyniki jakościowe i ilościowe są cennym materiałem, z którego wysnuto prawidłowe wnioski. Tematyka publikacji odpowiada potrzebom współczesnej edukacji, która w założeniach powinna obejmować rozwój dziecka w sposób holistyczny.

5.2. Cykl sześciu artykułów nt. *Muzyka z matematyką w duecie edukacyjnym* przedstawia przykłady modelowego nauczania muzyczno-matematycznego w kształceniu zintegrowanym. W artykułach tych zauważa się pasję Autorki, jako Osoby poszukującej i twórczej.

5.3. Projekty edukacyjno-artystyczne stanowią pokaźny dorobek Pani dr Anny Łuczak. Tego typu działalność przynosi wielowymiarowe korzyści zarówno w odniesieniu do odbiorców, jak i wykonawców. W udostępnionych mi nagraniach, które były dokonane w trakcie trwania pandemii z wiadomych przyczyn nie można w pełni ocenić tych wydarzeń pod względem walorów edukacyjnych, gdyż odbywały one bez udziału publiczności. Doceniam wkład pracy Pani Doktor oraz studentów w szerzeniu kultury muzycznej wśród najmłodszych (i nie tylko) odbiorców.

5.4. Pani dr Anna Łuczak uczestniczyła w kilkudziesięciu konferencjach naukowych. Dominującą tematyką wystąpień było łączenie pojęć muzyczno-matematycznych. Obok tematu przewodniego, były też referaty o wątku terapeutycznym.

Habilitantka w Autoreferacie wykazała uczestnictwo w międzynarodowych projektach naukowo-badawczych w ramach programu Erasmus + Teaching Staff Mobility.

Po zapoznaniu się z dorobkiem habilitacyjnym Pani dr Anny Łuczak, mimo wskazania krytycznych uwag, pragnę podkreślić, że doceniam wkład pracy twórczej, wieloletnie zaangażowanie Habilitantki w poszukiwaniu nowych rozwiązań w trosce o wielowymiarową edukację muzyczno- matematyczną dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Wskazane przez Habilitantkę w dorobku osiągnięcia naukowe w zakresie twórczości artystycznej stanowią znaczący wkład w dyscyplinę sztuki muzyczne, tym samym spełniając wymagania art.219 ust.1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym popieram wniosek Pani dr Annie Łuczak o nadanie stopnia doktora habilitowanego sztuki.

Kraków 12.09.2025 r.

dr hab. Anna Kalarus, prof. AMKP